בפרהסיא אין מקבלין אותן ר"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים [א]בין כך ובין כך מקבלין שנאמר [1]שובו בנים שובבים א"ר יצחק איש כפר עכו א"ר יוחנן הלכתא כאותו הזוג: **מתני'** [ב]רבי ישמעאל אומר שלשה לפניהם ושלשה לאחריהם אסור וחכ"א לפני אידיהן אסור לאחר אידיהן מותר: **גמ'** [א]אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל [ב]יום א' [ג]לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור: וחכ"א לפני אידיהן אסור לאחר אידיהן מותר כו': חכמים היינו ת"ק הן בלא אידיהן איכא בינייהו תנא קמא סבר הן בלא אידיהן ורבנן בתראי סברי הן ואידיהן איבעית אימא [ד]נשא ונתן איכא בינייהו תנא קמא סבר נשא ונתן מותר ורבנן בתראי סברי נשא ונתן אסור ואיבעית אימא דשמואל איכא בינייהו [ה]דאמר שמואל [ו]בגולה אין אסור אלא יום אידם תנא קמא אית ליה דשמואל רבנן בתראי לית להו דשמואל איבעית אימא דנחום המדי איכא בינייהו דתניא [ז]נחום המדי אומר אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן תנא קמא לית ליה דנחום המדי ורבנן בתראי אית להו דנחום המדי: גופא נחום המדי אומר אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא רבנן בתראי דקיימי כוותיה [ח]מאן חכמים נחום המדי הוא תניא אידך נחום המדי אומר מוכרין להן סוס זכר (א) וזקן במלחמה אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא בן בתירא דקאי כוותיה [ט]דתנן [ג]בן בתירא מתיר בסוס בן בתירא לא מפליג בין זכרים לנקבות איהו מדקא מפליג בין זכרים לנקבות כרבנן סבירא ליה ולרבנן נשתקע הדבר ולא נאמר תניא נחום המדי אומר השבת מתעשר זרע וירק וזירין אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא ר"א דקאי כוותיה דתנן [י]ר' אליעזר אומר השבת מתעשרת זרע וירק וזירין התם בדגנוניתא אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי גברא רבה אתא מאתרין כל מילתא דאמר אמרי ליה נשתקע הדבר ולא נאמר אמר איכא חדא דעבדינן כוותיה דתניא נחום המדי אומר [ד]שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אמר[כ] בר מינה דההיא [ל]דתליא באשלי רברבי דתניא ר' אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל שנאמר [2]תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנאמר [3]ויצא יצחק לשוח בשדה ר' יהושע אומר יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו שנאמר [4]אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד ור"א נמי הכתיב אשפוך לפניו שיחי הכי קאמר אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי לפניו אגיד ור' יהושע נמי הכתיב תפלה לעני כי יעטוף הכי קאמר אימתי תפלה לעני בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי במאי קמיפלגי [מ]כדדריש ר' שמלאי [דדריש ר' שמלאי] [נ]לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל מנלן ממשה רבינו דכתיב [5]ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגו' וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה

רבי

בפרהסיא. הואיל ופקרו כל כך שוב אין נותנין לבן לשוב בתשובה שלימה: **שובבים.** משמע מזידים ופרהסיא (ב) לשון מרד וגאוה כמו וילך שובב בדרך לבו (ישעיה נז): **לעולם אסור.** שלשה לפניו ושלשה לאחריו והוא עצמו כלומר כל שבעת ימי השבת: **ת"ק סבר הן בלא אידיהן.** כדדייקינן לעיל (ו.) דקתני(י) לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים ש"מ שלשה לפניהם לבד האיד קאמר: **ורבנן בתראי.** דלא יהבו סימנא איכא למימר הואיל ולא אשכחן מידי בינייהו איכא למימר בהא אתו לאפלוגי הן ואידיהן ג' קאמר: **רבנן בתראי סברי נשא ונתן אסור.** סתמא קאמרינן ולא קתני אסור לשאת ולתת כתנא קמא דמשמע לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי: **בגולה.** אין העובדי כוכבים אדוקין כל כך בעבודת כוכבים כדאמרינן (לקמן) (ס) עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים נינהו כו'. ועוד דמשתפינן מינייהו: **רבנן בתראי לית להו דשמואל.** דכיון דלא מסיים בהדיא במאי פליגי איכא למימר לטפויי אתו (ג) דשמעינן לתנא קמא דקאמר לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עמהם וסתמא דמילתא כשאין יד עובדי כוכבים תקיפה על ישראל קא אמר ואתו אינהו למימר לפני אידיהן לעולם אסורין. ואיפכא ליכא לשנויי דמתריץ שפיר דסתם תנא בתרא לטפויי אתא(ע): **רבנן בתראי אית להו כנחום.** דלא יהבי תוספתא אלא אסור סתמא קאמרי: **נשתקע הדבר.** לא יצא דבר זה מפי אדם לעולם. ל"א לא יצא דבר זה לחוץ: **מוכרין להן סוס זכר וזקן.** בתוך המלחמה שאינו אלא לקלקל ומלחמה דלאו שכיחא הוא ולא אתי למילף מינה למכור בהמה אחריתי דהא דאמרי רבנן אין מוכרין להן בהמה גסה לא אסרו אלא משום שאלה או שכירות כדאמר בפירקין דלקמן (ד' טו.) והכא במלתא דלא שכיחא לא גזור רבנן: **בן בתירא מתיר בסוס.** לפי שמלאכתו לרכוב אדם עליו ואין במלאכה זו חיוב חטאת שהחי נושא את עצמו דתנן במשילין פירות (ביצה לו:) אלו הן משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה: (פ)**לא קא מפליג בין זכר לנקבה.** בין זקן לבחור איהו מדקמפליג ואוסר בבחור: **כרבנן סבירא ליה.** דאסרי משום תורת כלי זיין דקטיל בסימופיה כדלקמן [טז.]: **ולרבנן נשתקע הדבר.** שיהא מותר בזקן דכולן אסורין: **השבת.** ירק של תבלין שקורין אוי"ר ובלשון רומי אניט"ו: **מתעשר זרע וירק וזירין.** בין שלקטו כשהוא ירק בין שלקטו כשהוא זירין דולדיילש"א בלע"ז וכגון שהניחו עד שלמחו גרעיני זרעו בתוכו והוקשו ותבטן צריך לעשר את הזרע מדרבנן דאורחיה למיכליה זרע וירק וזירין הלכך כולהו הוו להו גמר פירי: **בדגנוניתא.** הגדל בגנה דראוי לאכול זרע וירק וזירין אבל הגדל בשדות אינו נאכל ירק אלא זרע כעין חרדל: **מאתרין.** ממקומנו ממדי: **בשומע תפלה.** מאריך בה ושואל צרכיו: **באשלי רברבי.** חבלים עבים וחזקים. ויש אומרים באילנות גדולות כמו ויטע אשל (בראשית כא). כלומר הא לאו כוותיה אתון עבדין פלוגתא דרבנן נמי היא כדקתני לקמן (ח.) וחכ"א כו': **ואח"כ יתפלל.** י"ח: **כי יעטוף.** עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל תחלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו שמונה עשרה: עטיפה לשון כאב ופריחת לב מתוך צרה כמו בהתעטפם כחלל (איכה ב): **לשוח בשדה.** תפלת המנחה תקן בפרק תפלת השחר (ברכות כו:): **בזמן שצרתי לפניו אגיד.** כבר קודם לכן: **לא כמר דייקי כו'.** דהא איכא לשנויי הכי והכי: **יסדר אדם שבחו של הקב"ה.** שלש ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין כאן תפלה אלא שבח ואח"כ בשאר ברכות יש דברי תחנה ותפלה:

ר'

סוס זכר וזקן במלחמה. פי' ר' אלחנן דלהכי נקט זכר במלחמה כדאמרינן בירושלמי גבי בן בתירא מתיר בסוס לא אמרו אלא בסוס זכר שהורג את אדונו במלחמה וזקן נמי נקט דשמא ימות במלחמה ויהרוג בעליו עמו ומילי מילי קתני ור"א מביה"ס היה מפרש דזקן נקט לרבותא דאע"פ שעושה בו מלאכה שיש בה חיוב חטאת כדאמר לקמן (דף טו.) מפני שכשמזקין מטחינו ברחיים אפילו הכי מותר וזכר במלחמה נמי נקט לרבותא ואע"פ שיש לאסור כדאמר לקמן (דף טז.) מפני ב' דברים אחת משום תורת כלי זיין ואחת משום תורת בהמה גסה ואפי' הכי מותר: **ואין** שיחה אלא תפלה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה. תימה דבפרק תפלת השחר (ברכות דף כו:) אמרינן יצחק קבע תפלת מנחה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה דכתיב (צ)אשפוך לפניו שיחי וי"ל דתרוייהו איצטריך דתרוייהו מלמדים זה את זה דאי מקרא דיצחק הוה אמינא שיצא בשדה לדבר עם שום אדם ולא לתפלה תלמוד לומר אשפוך לפניו שיחי אלמא לשון תפלה הוא ואי מאשפוך לפניו שיחי הוה אמינא דלשון תפלה הוא אבל אינו תפלה קבוע ת"ל קרא דיצחק דכתיב ביה לפנות ערב ולפנות משמע שכן היה דרכו בכל ערב והיינו תפלת מנחה(ק):

אס

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח ופ"ג מהל' תשובה הלכה יד:

כה ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה א סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף ד:

כו ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ד:

כז ד מיי' פ"ו מהל' תפלה הלכה ג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קיט סעיף א:

ה [מיי' פ"א שם ה"ג]:

◆

לעזי רש"י

אויי"ר [אנייד"]. שבת (צמח ריחני).

אניט"ו. שבת (באיטלקית).

דולדיילש"א [טודיל"ש]. גבעולים, קנים.

◆

רבינו חננאל

בפרהסיא אין מקבלין אותם. ר' שמעון ור' יהושע בן קרחה אומרים בין במטמוניות בין בפרהסיא מקבלין אותם שנאמר שובו בנים שובבים. א"ר יצחק איש כפר (עטוש) [עכו] א"ר יוחנן הלכה כאותו הזוג: **(פיסקא)** [מתני'] ר' ישמעאל אומר ג' לפניהם וג' לאחריהם אסורין. אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל יום א' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור זה כבר פירשנוהו למעלה: ירושל' אמרו חבריא טעמא דרבי ישמעאל משום בריה דמוערא. א"ר יודן קריא מסייע לחברייא דכתיב וביום עשרים וארבעה לחדש נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם ולמה לא עשו בעשרים ושלשה משום בריה דמוערא כלומר יום אסרו חג מן המועד הוא חשוב. לפיכך לא קבעו בו צום. ואם תאמר יום כ"ג שבת היתה לית את יכיל דאת מחשב ומשכח צומא רבא בחד בשבתא וכו': וחכ"א לפני אידיהן אסור לאחר אידיהן מותר. ומקשי' חכמים היינו תנא קמא דפתח לפני אידיהן של עובדי כוכבים אסור לשאת ולתת עמהן ופסקינן איכא בינייהו [א] אידיהן. תנא קמא סבר הן בלא אידיהן. וחכמים סברי הן ואידיהן. מדתני לאחר אידיהן מותר מיד. איבעי תימא נשא ונתן איכא בינייהו כו' איבעי תימא חכמים כנחום המדי דתני לפני אידיהן אינו אסור אלא יום אחד בלבד דהא סתמא תני לפני אידיהן אסור. ואסיק' מאן חכמים נחום המדי. תניא נחום המדי אומר מוכרין להן סוס זכר וזקן במלחמה. אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר. כלומר לא נאמר דבר זה מפי אחד מן החכמים כלל ואלא הא איכא בן בתירא וכו' ואסיקנא לרבנן נשתקע ולא נאמר. תניא אידך נחום המדי אומר [השבת] מתעשר (החרדל) זרע וירק. אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר הא אפי' ר' אליעזר דתני השבת מתעשר זרע וירק וזירין לא אמר אלא בדגנוניתא. וכל הני מתניתא דנחום המדי דחאום בר מהא דתליא באשלי רברבי. דתניא נחום [המדי] אומר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה ותניא ישאל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל שנא' תפלה לעני כי יעטוף ולאחר כך ולפני ה' ישפוך שיחו. ור' יהושע אומר יתפלל ואחר כך ישאל צרכיו שנא' אשפוך לפניו שיחי. ואח"כ צרתי לפניו אגיד. ותרוייהו סבירא להו דאין שיחה אלא תפלה. ושקלינן וטרינן ואסקי' מכדי קראי לא דייקי לא כר"א ולא כר' יהושע במאי פליגי. ואמרי' בדר' שמלאי פליגי דדרש לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל. מנא לן ממשה דכתיב ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך. וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו.], ב) [שם], ג) לדברי רבי ישמעאל יום עבודת כוכבים לעולם אסור כצ"ל, ד) [כמ"ש: יום נוצרי], ה) [לקמן יח:], ו) [לקמן יח:], ז) [תוספ' רפ"א], ח) [עירובין סג. וש"נ], ט) לקמן יד: טו. שבת לד. בכורות ב. פסחים נג., י) מעשרות פ"ד מ"ה, כ) [גי' ריעב"ץ אמר ליה], ל) [ביצה מ. וש"נ], מ) [ברכות לב.], נ) [לעיל ב.], ס) [צ"ל כחולין יג:], ע) [ב"ב לג:], פ) [עי' רש"י], צ) [שם בגמרא וכן בתוס' שם אי' שנאמר תפלה לעני כי יעטוף], ק) [בברכות כו: כתבו תוס' כד"ה ואין שיחה וכו' תירוץ אחר].

◆

תורה אור השלם

1. שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: ירמיהו ג כב
2. תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ: תהלים קב א
3. וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים: בראשית כד סג
4. אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד: תהלים קמב ג
5. אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גָּדְלְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶךָ: אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנֹן: דברים ג כד-כה

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' סוס זכר וזקן כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה שובבים וכו' ופרהסיא שובב לשון מרד: (ג) ד"ה רבנן בתראי וכו' אתו דשמעי' לת"ק:

◆

מוסף רש"י

יום א' כו' לעולם אסור. לעשות עמהן משא ומתן, ג' ימים לפני יום א' וג' ימים לאחריו, הרי כל השבת כולה (לעיל ו.). בגולה אין אסור כו'. אין אנו יכולים להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם, שבינייהם אנו יושבין ופרנסתנו מהן ועוד משום יראה (לקמן יא:). בן בתירא מתיר בסוס. למוכרו לנכרי, מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד והחי נושא את עצמו, והא דאסרי למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, וסוס אי נמי דמושיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא, שאין זו מלאכה אצל הסוס וגבי אזהרת שביתת בהמה מלאכה כתיבא (שבת צד. ובע"י לקמן יד: ופסחים נג. ובכורות ב.). באשלי רברבי. כחבלים גדולים וגסים שקשין לינתק, כלומר חכמים גדולים אמרוה ואין נוחין לבטל דבריהם (ביצה כו.).

א) לכאורה נראה דצ"ל הן בלא אידיהן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com